

*Dívčí hlava od **F. Klimeše**
podle katalogu z pražské
výstavy v
Uměleckoprůmyslovém muzeu v
listopadu 1941.*

Autor: Karel Veliký

- je to Tvar a způsob

V osmdesátých letech minulého století došly vědecké týmy, bádající o pravěkém zrodu druhu člověka, který se již nelišil od našeho (*Homo sapiens sapiens*), k zásadně odlišným závěrům. Zjednodušeně řečeno, první si na otázku, kde a kdy se tak stalo, odpovídaly, že k tomu došlo na jednom místě (monocentrismus), druhí pak že na vícero a v odlišných dobách (polycentrismus). Obě strany snesly svá pro a proti a stav tehdejších poznatků vylučoval jakýkoli konsens.

Západní euforie z vítězství a nabytí svrchované moci se po zhroucení východního bloku (a tím „rozděleného“ světa) v devadesátých letech promítla všude možně a samozřejmě i v humanitních vědách. Byl vyhlášen „konec dějin“ (**Fukuyama**) a ohledně jejich prvopočátku se hromadné sdělovací prostředky s o c i o m o r f n ě, vděčně a ochotně ujaly právě monocentrismu, který odpovídá principům univerzalizmu, monoteismu (také trhu) a egalitarismu. Pod mediální lupou jeho tvrzení a důkazy jen bytněly, zatímco polycentrismus se za mediální clonou z diskuze takřka vytratil (byl zmizen).

Když jeho zástupci jako dr. **Milford Wolpoff** argumentovali, že teze „jedné kolébky“ v Africe pomíjí chronologii některých archeologických nálezů, a tím i na jejich základě předpokládané migrační trasy; když dr. Wu Xinzhi vysvětloval, že i pozůstatky člověka vzpřímeného (*Homo erectus*) z Čou-kchou-tien (Zhoukoudian) již nesou jasné anatomické znaky čínského lidského typu, anebo když dr. Jurij Mochanov na podkladě svých výzkumů u sibiřské řeky Aldan poznamenal, že kolébka lidství možná není jen pod africkým sluncem, ale také pod polární září, nebylo je příliš slyšet ani vidět. Jen One World je přece možný!

A když pak na počátku nového tisíciletí „odborníci představili mapu lidských genů“ a v květnu 2003 zveřejnili i tzv. „kompletní dědičnou informaci člověka“, egalitáři jásali, také u nás. A nejen ti prvoplánoví aktivisté jako **Martin Uhlíř** (a s ním tucty konformistů) v *Lidových novinách*, vyhlašující pod obrovským vítězoslavným titulkem „Vědci: Všichni lidé jsou

Afričané“ rovněž „černý den pro rasisty“, neboť „DNA dvou různých lidí se z 99, 9% shoduje – všichni jsme v podstatě identickými ‚dvojčaty‘“; jasno měli i nejrůznější experti. **Marek „Orko“ Vácha**, biolog, skaut a katolík, to v roce 2013 zpětně shrnul za všechny: „Rasistům, kteří doufali, že by jim genomika mohla dodat čerstvou argumentační munici, zbyly jen oči pro pláč. Pod naší bílou kůží jsme všichni Afričané a naše pramáti Eva byla černá.“

To už ale poněkud kýčovitá „africká pohádka“, mezitím ovšem vpletená do učebních osnov patrně na celá desetiletí, spěla ke konci. Vyprávění o tom, jak všichni lidé jsou bratři, protože jsou vlastně úplně stejní a pygmej se od dvoumetrového severana liší jen proto, že oba nevyrůstali ve stejném prostředí, se pod dalšími zjištěními a jinými „narativy“ začalo zadrhávat. Ostatně „Konec velkého příběhu“ mohl biolog **Jan Zrzavý** ohlásit rovněž v *Lidových novinách* již v květnu 2012. Připomíná v nich některé archeologické nálezy, také z Číny (tentokrát z lokality Č'-žen-tung), o desetitisíce let starší, než tam měli naši předkové z Afriky dorazit (totéž platí pro osidlování Ameriky), především ale uvádí, že dnešní Afričané na rozdíl od neafrických populací postrádají genetické stopy bílých, ochlupených, ba ryšavých neandrtalců. Nakonec konstatuje, že „člověk je zkrátka evolučně mnohem pestřejší, než jsme si mysleli a ... patrně také výrazně starší. Postupně zjišťujeme, že přes všechno šíření a myšlení tvoří dnešní lidstvo několik jasně odlišitelných genetických linií“ (shluků, skupin):

afričtí lovci a sběrači

ostatní Afričané

Původní obyvatelé Austrálie a Nové Guineje, kteří jsou geneticky bližší archaickému eurasiskému člověku (světlejší pigment, ochlupení, šedivění, plešatění, nadočnicové oblouky) než Afričanům.

Západní Eurasijci

Východní Asiaté spolu s původními Američany

Tedy to odlišení, které vidí každý už na první pohled.

Velký návrat polycentrismu s jeho zásadním zjištěním, že typ současného člověka se rodil na různých místech a v různých dobách („hominizace probíhala odděleně“) už tolik mediálně popularizovaný nebyl a není. A každopádně i jeho vědečtí představitelé důsledně hovoří pouze o „anatomicky odlišných populacích“. To jim ale nezabránilo ve zjištění, že gen odpovídající za velikost mozku (mikrocefalin), resp. jedna z jeho podob (alel), se prý objevila až před sedmatřiceti tisíci lety a „její rozložení v lidstvu je nerovnoměrné“. U Afričanů je totiž její výskyt méně častý, neboť tato mutace proběhla až v jiných světadílech.

A s mozkem jsme konečně u toho, co teprve dělá člověka (Homo) moudrým (sapiens), totiž předně u zdatnosti myslet symbolicky a poté tak mluvit. A výše uvedeným genetickým skupinám opravdu vcelku odpovídají hlavní skupiny jazykové: australsko-indopacifická, austrická, nostratická (z ní se před 14 až 10 tisíci lety údajně oddělila indoevropština), dené-kavkazská, amerindská, khoisansko-konžkosaharská. A jazyk, to je přece určující lidský nástroj, jak si pořádat svět. Vnímání není nějakým pasivním zrcadlením, tentýž prostor vnímá jinak mravenec, pes i člověk. A na pojmové úrovni, v symbolickém světě, to platí ještě více. Lidé si tak tvoří svůj svět, osvětlí, které se u jejich skupin značně liší, odtud rozdílnost k u l t u r.

Ať si ale pod kulturou nikdo nepředstavuje výhradně symbolično a slovní konstrukce, popř. instituce nebo dokonce, jak by odpovídalo naší materiální době, hmotné artefakty, od menhiru přes katedrálu k raketě.* Výrazem (expresí) rodově daného a pokoleními obdělávaného, pěstěného (bio)kulturního pole je již naše tělo, od hlavy k patě, s jeho mimoděčnou („pohnutí“) mimikou, gestikou, způsoby pohybu trupu i končetin (buď v zásadě rovný, „hrubý“, nebo v zásadě krouživý, „kluzký“), intonace (řeč dotváří tělesná stavba mluvidel a s ní „dech- duch“ nejzjevněji), tělesný pach i vůně. Nuže, jak omezené je odvolávat se výhradně na případné rozdíly v inteligenci! Až poté přicházejí sociální „kulturní vzorce“, přes mediální i faktickou mondializaci

*Současnost: modelka z výkladu
jedné pražské „nákupní
galerie“...*

(globalizaci) dodnes zdroj četných mezikulturních nedorozumění: přiměřená vzdálenost a hlasitost mluvčích, neschopnost říci „ne“, z jejíchž důsledků Evropan vyvozuje „prolhanost“ a „nespolehlivost“, odlišné chápání čistoty, nasazování úsměvu tam, kde jej jiná skupina chápe jako výsměch či neupřímnost (např. podle **Umberta Eca**, pisatele a sémiotika židovského původu, je lhaní v reklamě něčím naprosto přirozeným) atd.

Vraťme se však v dané souvislosti ještě k argumentaci „Orka“ Váchy, která tento článek inspirovala především. Neboť pomineme-li omezení, daná jeho vírou, je dokonalým příkladem převládajícího způsobu současného vědeckého myšlení, totiž nevidět a vylučovat zjevné. Tak jako se dovnitř (křesťanstvím počínaje?) stahuje moderní člověk, obrací se dovnitř i jeho metoda. Když molekulární biolog či přímo genetik prohlásí, že „rasa je zavádějící pojem“, je to jako když mykolog řekne, že to co laik nazývá hříbkem, vlastně ani žádná houba není, jen plodnice. Vyloučí tak z klasifikace T v a r, formu a styl neboli podstatné, zjevné znaky. Což mu také umožňuje pomíjet či alespoň zlehčovat jakýkoli estetický rozdíl mezi mramorovou bustou Julia Caesara a polaroidem usměvavého pouličního prodavače kokosů. Někdejší kulturní kritici v obdobných případech varovali před hrozbou a důsledky přehnané specializace, o fachidiocii a její slepotě mimo úzký obor; ta se dnes však se zmasovněním vysokoškolského vzdělání stala již normou. **V z d ě l a n o s t nahrazuje (specializované) vzdělání, a tak je kdejaký expert mimo svůj obor manipulovatelný stejně snadno jako průměrný divák televizní zábavy a zpravodajství.**

Nicméně existují výjimky. Na Váchův „scientistický redukcionismus“ lze uplatnit např. poučení z Markošova *Tajemství hladiny*, inspirované A. Korzybským: chemickými rozbory vody hladinu rybníka prostě neuchopíte. Ta má své zákonitosti pohybu a svůj kontext, vítr, břeh, horizont, světlo, rovněž hráz a stavidlo. I když je zahrnete a popíšete na základě milionů čísel a souřadnic, pořád půjde jen o „mapu“ – krajina je ještě něco jiného. Tak jako je člověk ještě n ě c o navíc, jakkoli je z valné části také složen z vody + tuku, bílkovin, minerálů a cukrů. Odlišnost onoho n a v í c, dědičné informace našince a mouřenína, si lze dobře představit jako dvě hudební tělesa de facto téhož složení, jenže každé přitom hraje a předvádí něco hodně hodně odlišného...

Poznámka:

* „...hmotné artefakty, od menhiru přes katedrálu k raketě“: Prostředí je pro domorodce samozřejmě důležité. Italský filosof Giorgio Agamben připustil, že globalismus, tj. společné působení velkokapitálu (developerů, spekulantů) s jeho výstavbou „segregovaných komplexů“ na jedné straně, a alogenní imigrace, proměňující postupně naše ulice v třetí svět na straně druhé, má na evropská města v konečném důsledku obdobný účinek, jako systematické anglo-americké bombardování celých civilních čtvrtí za druhé světové války, mající přeživší Němce a Italy vytrhnout z jejich starobylého osvětí (Umweltu, enviromentu dle McLuhana).

S t y l i z o v a t znamená formovat skutečnost. Nějaká skutečnost o sobě pro člověka neexistuje. Existuje lidská bytost, která ji dle sebe bez přestání tvoří, přetváří, zpracovává, prožívá, razí...

A tělo je prvním jevištěm výrazu. Vidět na školní besídce české školačky kolektivně, snaživě a dobrovolně hopsat podle R&B rytmů tak vlastním negroidním populacím znamená být svědkem odcizení. Už výraznou italskou mimiku-gestiku vnímá Středoevropan jako cizí, nicméně spíše zábavnou. Naproti tomu u arabské okamžitě zbystří, budí v nás totiž, když ne rovnou odpor, tak určitě opatrnost. Tento „předsudek“ a „stereotyp“ se dočkal i vědeckého opodstatnění. „Arabáci“ (ze slangu Unprofor) jsou totiž výraznými nositeli varianty (2r alely) takzvaného „genu vznětlivosti“ (MAOA). Ta se prý vyskytuje pouze u 0,1 až 0,5 procenta Evropanů, u Číňanů nebyla doposud zjištěna vůbec a 4, 7 až 5, 5 procenty je zastoupena mezi černými. Zato s ní podle studie ze Saudské Arábie (*Molecular Biology Reports* 39, 2012, 11081-11086) žije 15,6 procent někdejších beduínů, impulzivních a agresivních. Člověku se hned vybaví poznámka z Jüngerova deníku *Siebzehn Verwehnt* (Sedmdesátka odvanula) z let 1965-1970, nadepsaná „Raubvogelblick der Araber“ (Dravčí pohled Arabů). Chovali se drze (patrně tedy pro bělocha příliš blízko stáli, byli nadměrně hlasití atd.), ale chtěli po něm jen cigaretu. Starý voják setkání s nimi komentuje: „Ich entsinne mich, von einem Neger gehört zu haben: die Erinnerung an die weiße Kolonialherren ließe sich verdrängen – die an die arabischen *sklavenhändler* nie. Das steckt im Blut, in den Ursprüngen.“ (Vzpomínám si, co jsem slyšel od jednoho černocha: Vzpomínka na bílé kolonizátory se dá potlačit, na arabské *otrokáře* nikdy. To vězí v krvi, v kořenech.) A nezapomínejme, kolik asi i našich slovanských předků v pařátech těchto dravců skončilo ... Kebab-Träume českých maloměst ... kdy se promění v noční můru?

Po druhé světové válce první vlivný polycentrický model („svícnový“) původu *Homo sapiens sapiens* vypracoval **Carleton S. Coon**. Na antropologickém portálu Svět člověka se v roce 2006 objevila stať René Novotného „Carleton S. Coon a jeho rasový koncept“. Zmiňuje, že židovský antropolog **Ashley Montagu** (vl. jm. Israel Ehrenberg) označil jeho model za „rasistický“, „přesto však lze Coonovo dílo považovat za velmi pečlivou práci, zdokumentovanou na základě fotografií a antropometrických charakteristik“. Toto dílo se jmenuje **The Origin of Races** (1962), záhy poté stále vlivnější židovská lobby prosadila užívání „nových termínů“ jako „etnická skupina“ nebo „etnický původ“, o rase se již nemělo vůbec mluvit (samo slovo *ethnics* bylo do angličtiny vneseno v roce 1953). Také Novotného stať byla smazána ještě dávno před tím, než zmizel sám portál... (ne tak **docela** – pozn. DP) Složitější model multiregionální evoluce v souladu s archeologickými výzkumy představili Wolpoff, M.H., Wu, X. a Thorne, A.G. v *Modern Homo sapiens origins* (1984). *Erectus Walks Amongst Us* (2008) od Richarda D. Fuerla patrně pojednává o rozdílu mezi Eurasijci a Afričany, v jejichž genomu chybí neandertálský „článek“?